

گزارش «فرهیختگان» از نقش دانشگاه‌ها در کاریبایی تخصصی فارغ‌التحصیلان

مراکز هدایت شغلی دانشگاه‌ها حلال مشکل اشتغال می‌شوند؟

زهرا رضائی

روزنامه‌نگار

بیش از یک دهه است که نامگذاری شعار سال با مباحث اقتصادی گره خورده تا از این طریق اهمیت این حوزه بیش از پیش برای همگان به‌ویژه مسئولان و دست‌اندرکاران اقتصادی کشور مشخص باشد. هرچند وضعیت این روزهای کشور از این حیث نیاز به هیچ حرفی ندارد و همه به خوبی حال و روز معیشت مردم و تولید داخل را می‌دانند، اما در صورت تحقق شعار «تولید، پشتیبانی‌ها و مانع‌زدایی‌ها» می‌توان انتظار داشت روزهای خوب اقتصادی کشور از راه برسد. یکی از مهم‌ترین مباحث در اقتصاد هر کشوری را می‌توان حضور نیروهای متخصص در جایگاه‌های درست دانست، نیروهایی که اصلی‌ترین محل تربیت آنها، دانشگاه‌ها هستند و از این رو می‌توان عنوان کرد حرکت دانشگاه‌ها در مسیر تسهیل ورود فارغ‌التحصیلان خود به بازار کار تأثیر فوق‌العاده‌ای در پیشبرد برنامه‌های اقتصادی دارند. در اصل سالیان متمادی است که جمعیت بیکار فارغ‌التحصیل دانشگاهی به یکی از چالش‌های اصلی جامعه آکادمیک کشور تبدیل شده و علی‌رغم اینکه عده‌ای معتقدند دانشگاه‌ها وظیفه‌ای درخصوص بازاربایی تربیت‌یافتگان خود ندارند، اما در جبهه مقابل هم برخی براین باور هستند که دانشگاه باید با توجه به نیاز جامعه دست به تربیت نیرو زده و حتی در راستای کارآفرینی حرکت کند. نکته اساسی در این میان آن است که دانشگاه‌های امروز نقش اساسی در رشد تکنولوژی و بالطبع ایجاد مشاغل جدید و تغییر حوزه‌های اقتصادی دارند، وظیفه‌ای که باعث می‌شود بتوان از این مراکز به‌عنوان بخشی از نیروی محرکه اقتصاد کشورها نام برد. همین مولفه باعث شده تا در کشورهای توسعه‌یافته ایجاد شرکت‌های نوپا در راستای اجرایی‌سازی پروژه‌های مهم دانش‌بنیان از سال‌های گذشته رواج پیدا کند تا جایی که می‌توان گفت برخی از شرکت‌های مهم امروز روزگاری از یک دفتر کوچک در دانشگاه‌ها کارشان را شروع کرده بودند. علاوه بر آن در این کشورها دانشگاه‌ها به‌عنوان پلی میان کارفرمایان و فارغ‌التحصیلان محسوب می‌شوند که می‌توانند خبرگان هر حوزه را به یکدیگر متصل کنند؛ البته باید این مهم را مدنظر قرار داد که تحقق این مساله نه تنها از طریق قبول پروژه‌های برون دانشگاهی، بلکه به واسطه شرکت در نمایشگاه‌های کارآفرینی، راه‌اندازی سایت‌های مرتبط با انتخاب شغل و... رقم می‌خورد.

اهمیت نقش فارغ‌التحصیلان دانشگاهی در پویایی اقتصادی کشورها باعث شده تا دانشگاه‌های مطرح دنیا راه‌های مختلفی را برای هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی آنها امتحان کنند. مساله‌ای که مختص به یک یا چند کشور محدود نیست و دانشگاه‌های مطرح که در کشورهای مهم اقتصادی دنیا مستقر هستند نیز آن را دنبال می‌کنند. در تعطیلات نوروز ۱۴۰۰ بود که وزارت علوم کتابچه «مراکز هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی در دانشگاه‌ها» را که توسط حمید نوذری، عضو هیات علمی دانشگاه خوارزمی تنظیم شده، منتشر کرد. کتابچه‌ای که در آن به اقدامات صورت گرفته توسط دانشگاه‌های مطرح خارجی و داخلی برای هدایت شغلی اشاره می‌کند و تلاش دارد با تبیین اهمیت این مساله و مقایسه بین آنچه در دانشگاه‌های ایران و خارج می‌گذرد یک مدل پیشنهادی برای ساختار مراکز هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی دانشگاهی ارائه دهد. مساله اصلی درباره این مراکز آن است که در صورت کارکرد درست آنها می‌توان انتظار داشت در وهله اول دانشجویان امروز و فارغ‌التحصیلان آینده در انتخاب شغل نه تنها دچار سردرگمی نشوند، بلکه با جابجایی درست آنها در بدنه اقتصادی کشور، چرخ دنده‌های اقتصادی در بخش‌های مختلف به درستی به حرکت دربیایند. اما باید اذعان کرد

که جامعه آکادمیک کشور هنوز در ابتدای این مسیر است و با توجه به وضعیت نابسامان اقتصادی، باید تلاش‌های بیشتری برای این مساله صورت بگیرد. خردادماه سال گذشته بود که محمدسعید سیف، مدیرکل دفتر ارتباط با صنعت وزارت علوم در گفت‌وگو با مهر در پاسخ به این سوال که آیا خدمات ارائه شده از سوی این مراکز تاکنون مناسب بوده است؟ این‌طور گفته بود: «حقیقت این است که خدمات این چنینی تا به حال جزء خدمات دانشگاه‌ها نبوده و صرفاً ظرف یکی دو سال اخیر آغاز شده است. پیش‌تر دانشجویان وقتی فارغ‌التحصیل می‌شدند، عملاً دانشگاه در قبال شان احساس مسئولیت و تکلیف نمی‌کرد، یا نهایتاً در حد این بود که مدارک‌شان را تأیید کند، اما درحال حاضر دانشگاه‌ها به این نتیجه رسیده‌اند که برای ارتباط با مسائل کشور و حل مشکلات، باید کمک کنند تا مشکل بیکاری و اشتغال دانشجویان و فارغ‌التحصیلان برطرف شود.»

به گفته این مقام مسئول «فارغ از موضوع کاریبایی، این مراکز می‌توانند در بحث هدایت شغلی و سوق دادن دانشجویان به سمت و سوی مشاغلی که به آن علاقه دارند، به دانشجویان کمک کنند. «مساله‌ای که تا چند سال پیش اصلاً احساس نیازی نسبت به آن در دانشگاه‌های کشور وجود نداشت اما حالا با راه‌اندازی این مراکز ولو به تعداد محدود در محیط‌های علمی کشور، امیدها برای روزهای خوب زنده شده است. با این حال با توجه به شرایط حاکم در اقتصاد و افزایش تعداد بیکاران ناشی از تحریم‌ها و بیماری کرونا باید اعتراف کرد که دانشگاه‌ها نتوانستند از این ظرفیت ولو محدود خود آن‌طور که انتظار می‌رفت، استفاده کنند.

چرا هدایت شغلی در دنیای امروز مهم است؟

طبق آنچه که در این کتابچه آمده هدایت شغلی افراد به‌ویژه دانشجویان و فارغ‌التحصیلان باعث می‌شود که هم آنها به سوی مهارت‌آموزی و کارآفرینی تشویق شوند و هم استعدادها و توانایی‌های افراد شناسایی و در مسیر درست هدایت شوند، از این رو راه‌اندازی نهادی مانند مراکز هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی دانشگاهی اهمیت ویژه‌ای دارد. به عبارت دیگر این نهاد می‌تواند از هدر رفت زمان و انرژی فارغ‌التحصیلان در مشاغلی که هیچ استعدادی در آن ندارند، جلوگیری کرده و درنهایت از همان ابتدا، فرد را در جای درست خود قرار دهد. جالب اینجاست که در این کتابچه به سازگاری افراد با محیط کار هم توجه شده است؛ مساله‌ای که در جامعه و محیط‌های شغلی ایران کمترین توجهی به آن نمی‌شود و به همین دلیل

می‌بینیم در بیشتر مواقع افراد انگیزه کافی برای پیشبرد برنامه‌های محیط کار خود را ندارند؛ اما طبق بررسی‌های عملی در صورت عدم این سازگاری بهره‌وری کاهش و مسائلی مانند استرس، افسردگی و بیگانگی از کار در جامعه گسترش می‌یابد و درنهایت جامعه متضرر خواهد شد؛ درحالی که بسیاری از کشورها با درک اهمیت مساله، نهادهایی برای ارائه خدمات شغلی راه‌اندازی کرده و همزمان در بسیاری از دانشگاه‌های معتبر دنیا نیز مراکز هدایت شغلی ایجاد شده است، مراکزی که می‌توانند نقش مهمی در کاهش مسائلی مانند انتخاب‌های نادرست شغلی و بیکاری داشته باشند. به نظر می‌رسد بحران‌های اقتصادی که گاه و بیگاه دامن کشورهای مختلف را گرفته باعث شده تا جامعه دانشگاهی در این حوزه وارد شود و نگاهی به وضعیت اقتصادی کشورهایی که دانشگاه‌هایشان با قدرت بیشتری در این خصوص وارد شده‌اند، ما را به این نتیجه می‌رساند که فعالیت این مراکز در حیطه هدایت شغلی در میان مدت نقش بسزایی در تقویت بنیه‌های اقتصادی‌شان داشته است.

درست است که مقوله هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی مفاهیم نسبتاً جدیدی در دنیای امروز هستند که در قالب خدمات شغلی عینیت پیدا کرده‌اند، اما از آنجایی که این دو میحت نه تنها از توانمندسازی و انتخاب‌های درست برای آینده پشتیبانی می‌کند بلکه از دستیابی به اهداف سیاست‌های عمومی در بازار کار هم حمایت کرده و از سیستم آموزشی و حرفه‌ای مرتبط و موثر پشتیبانی می‌کند، باید گفت سهم بسزایی در کاریبایی داشته و به همین دلیل شاهد تقاضای روزافزون درخصوص این دو مقوله در دنیا هستیم؛ چراکه موفقیت در این دو، باعث می‌شود تا نه تنها اشتباهات سیستم‌ها کمتر شده، بلکه هزینه کمتری به جامعه متحمل شود.

مدرسه اشتغال و مشاوره شغلی راهکار دانشگاه‌های آمریکایی و اروپایی برای فارغ‌التحصیلان

تغییر وضعیت اقتصادی و نیاز مبرم به هدایت درست فارغ‌التحصیلان در حوزه کاریبایی و شغل باعث شده تا دانشگاه‌های مهم دنیا بخش مهمی از تمرکز خود را روی این مساله بگذارند؛ تا جایی که امروز در کشورهای آمریکا و اروپا دانشگاه‌های مطرحی در این زمینه فعال هستند. در کنار همه دانشگاه‌های مطرح آکسفورد توانسته بیشترین فعالیت را در این زمینه ایفا کند؛ تا جایی که این دانشگاه هر ساله ۱۴ نمایشگاه حرفه‌ای برگزار می‌کند تا دانشجویان و فارغ‌التحصیلان گزینه‌های خود را کشف و با کارفرمایان

ملاقات کنند، برگزاری بیش از ۲۰۰ رویداد کارآفرینی، ایجاد بیش از ۵۵۰۰ قرار مشاوره شغلی فردی با مشاوران خبره و برگزاری بیش از ۱۲ هزار فرصت شغلی برای دانشجویان در وب‌سایت خود برای توسعه آگاهی و تجربه تجاری و مشاوره حرفه‌ای از جمله مهم‌ترین اقدامات دانشگاه آکسفورد در این زمینه به‌شمار می‌رود؛ مولفه‌ای که نشان‌دهنده تمرکز ویژه این دانشگاه در مباحث اقتصادی است. دانشگاه منچستر انگلستان یکی از دیگر از دانشگاه‌هایی است که بخش نسبتاً مفصلی را برای مشاوره شغلی درنظر گرفته است. مشاوران این دانشگاه تلاش دارند تا با درنظر گرفتن توانایی‌ها، مهارت‌ها، نقاط قوت و ضعف و ارزش‌های دانشجویان، او را برای رسیدن به شغل مناسب راهنمایی کنند. دانشگاه‌هایی مانند هاروویک، ادینبورگ، بیرمنگام و... نیز هر کدام به نوبه خود سعی می‌کنند در هدایت شغلی و کاریبایی فارغ‌التحصیلان شان موثر باشند.

دانشگاه هاروارد هم به‌عنوان یکی از مهم‌ترین دانشگاه‌های آمریکا هر سال در فصل تابستان برنامه‌های مختلفی را برای هدایت شغلی انجام می‌دهد. مشاوره شغلی، ارائه مسیرهای شغلی در هر رشته و برگزاری دوره‌های تابستانه هدایت و مشاوره شغلی از جمله اقدامات این دانشگاه است. همچنین دانشگاه mt فعالیت‌های فوق برنامه شغلی، تحقیق و کارآموزی را با هدف اینکه دانشجویان برای ورود به بازار کار به شناخت بهتری برسند، برگزار می‌کند. در این میان اما دانشگاه برکلی تلاش کرده تا فارغ‌التحصیلان خود را با اصول برنامه‌ریزی شغلی، نحوه جست‌وجوی شغل، رخدادهای کارگاه‌های شغلی، قرارهای مشاوره‌ای، کارآموزی و درنهایت مدرسه اشتغال بیش از پیش برای ورود به بازار شغل آماده کند. دانشگاه‌های اروپایی مانند سوربون اما ترجیح می‌دهند بحث هدایت شغلی را صرفاً به مقطع دانشگاه محدود نکنند؛ آنها خدمات مشاوره تحصیلی و شغلی را از مقطع متوسطه و ویژه دانش‌آموزان شروع می‌کنند و با به کارگیری ۱۲ مشاور تخصصی وضعیت متفاوتی را رقم زده است.

دانشگاه‌های ایرانی در ابتدای مسیر هدایت شغلی

در آسیا نیز دانشگاه‌هایی مانند دانشگاه ملی سنگاپور، توکیو، دانشگاه ملی کره جنوبی و مالایا هم برنامه‌های مختلفی از جمله ارائه مشاوره، مدرسه اشتغال، فراهم‌سازی بستر حضور رایگان در نمایشگاه‌های شغلی و کارآموزی و کارورزی را در راستای هدایت شغلی دانشجویان و فارغ‌التحصیلان خود دنبال می‌کنند. در این میان اما دانشگاه‌های ایرانی، هنوز در ابتدای این مسیر قرار دارند؛ چراکه از دفتر ارتباط

با صنعت وزارت علوم تازه از سال ۹۸ از ۴۰ دانشگاه کشور در راستای راه‌اندازی مرکز هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی حمایت کرده است که ازجمله آنها می‌توان به دانشگاه صنعتی شریف، علامه طباطبایی، تهران و امیرکبیر اشاره کرد؛ جالب اینجاست که تا به امروز مدرسه اشتغال، مشاوره، راه‌اندازی سایت برای جست‌وجوی شغل مورد نظر و راه‌اندازی سامانه کاراوی (کارآموزی، کارورزی و کاریبایی) در این دانشگاه‌ها راه‌اندازی شده، اما واقعیت این است که عموم فارغ‌التحصیلان و حتی کارفرمایان بخش‌های مختلف تولیدی کشور چندان از آنها اطلاعی ندارند.

هدایت شغلی فارغ‌التحصیلان در دانشگاه‌های ایرانی در حد شعار باقی مانده است

نکته قابل تامل درباره هدایت شغلی دانشگاه‌های ایرانی به نسبت دنیا این است که در دانشگاه‌های اروپایی و آمریکایی و حتی برخی دانشگاه‌های آسیایی این خدمات به صورت متمرکز و تنها توسط مرکز خدمات شغلی ارائه می‌شود، اما در دانشگاه‌های کشور این وضعیت وجود ندارد و خدمات به صورت پراکنده هستند و علی‌رغم اینکه دانشگاه‌های دنیا این خدمات را به صورت غیرحضوری و حضوری ارائه می‌کنند، دانشگاه‌های داخلی صرفاً به ارائه توضیح مختصر در این باره و وب‌سایت‌های خود بسنده می‌کنند و فارغ‌التحصیلان و کارفرمایان نمی‌دانند برای دریافت این خدمات از کجا باید شروع کنند و علی‌رغم اینکه برخی نوآوری‌ها در خدمات شغلی دانشگاه‌های ایرانی وجود دارد اما باید اعتراف کرد که از لحاظ تنوعی هنوز از دانشگاه‌های مطرح دنیا عقب هستیم.

مولفه‌های مهم در مراکز هدایت شغلی دانشگاه‌های کشور

براساس آنچه در این کتابچه آمده است مدلی که دانشگاه‌های ایران باید در راستای اجراسازی هر چه بهتر هدایت شغلی و کاریبایی تخصصی انجام دهند، نیازمند توجه به ۷ مولفه شامل کارمندان، خدمات، ارزیابی شغلی، شبکه فارغ‌التحصیلان، کارگاه‌های آموزشی، اطلاع‌رسانی و امکانات است، در حوزه خدمات دانشگاه‌ها باید بتوانند مشاوره شغلی فردی، ارزیابی شغلی، کارگاه‌های آموزشی در زمینه جست‌وجوی شغل و آماده‌سازی رزومه و منابع کتابخانه شغلی را به مخاطبان خود ارائه کنند. در این میان شبکه فارغ‌التحصیلان به‌ویژه شبکه فارغ‌التحصیلان کارفرما از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، هرچند در برخی دانشگاه‌های داخل شبکه فارغ‌التحصیلان توسعه یافته اما استفاده چندان از آن برای ارائه خدمات شغلی صورت نمی‌گیرد و کاربرد اصلی آن برای برگزاری گردهمایی‌های سالانه است؛ مساله‌ای که اگر به کاربرد اصلی آن توجه می‌شد، حتما نقش تسهیل‌کننده‌ای هم برای بخش‌های مختلف اقتصادی در راستای جذب نیروی کارآمد داشت و هم می‌توانست زمینه ورود راحت‌تر فارغ‌التحصیلان به بازار کار را تسهیل کند.

دست‌اندرکاران هدایت شغلی در دانشگاه‌ها باید این مساله را مدنظر قرار بدهند که ایران نیز همانند دیگر کشورها دائماً در معرض نوسانات اقتصادی جهانی و داخلی است؛ از این رو می‌طلبد تا اقدامات اساسی در راستای بهبود و ارتقای جایگاه این مراکز در دانشگاه‌ها صورت بگیرد؛ چراکه شرایط امروز دنیا و تجرب موفق ورود دانشگاه‌ها به حیطه کاریبایی فارغ‌التحصیلان نشان می‌دهد این مهم یکی از قابل‌اعتمادترین راه‌ها برای پیشبرد برنامه‌های اقتصادی و رفع معضل بیکاری در کشور است؛ مساله‌ای که هر چند هنوز برخی از فعالان آموزش عالی با آن مخالف هستند، اما نمی‌توان از جایگاه مهم دانشگاه‌ها در تقویت مهارت‌های فارغ‌التحصیلان و مسیربایی مطمئن آنها برای ورود به بازار کار غافل شد. به عبارت دیگر اگر سال‌ها پیش به این مراکز در دانشگاه‌ها توجه می‌شد، طبیعتاً امروز وضعیت دیگری را در عرصه اقتصادی شاهد بودیم.

۲۵ اردیبهشت آخرین مهلت ثبت‌نام وام‌های دانشجویی نیمسال دوم

مهلت درخواست وام‌های تحصیلی، ضروری (براساس رویدادهای تعیین‌شده توسط صندوق رفاه دانشجویان) ودیعه مسکن متأهلی، شهریه و وام ویژه دکتری (از منابع صندوق) برای نیمسال دوم سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۳۹۹ تا ۲۵ اردیبهشت ۱۴۰۰ است. دانشجویان متقاضی می‌توانند ازطریق پورتال دانشجویی صندوق رفاه دانشجویان (https:bp.swf.ir) نسبت به درخواست وام اقدام کنند. به دانشجویان متأهل با ارائه سند تاهل حداکثر مبلغ وام تحصیلی و به دانشجویان مجرد حداقل مبلغ وام تحصیلی تعلق می‌گیرد. دانشجویان روزانه دانشگاه‌های دولتی، مراکز وابسته به دستگاه‌های اجرایی و آموزشکده‌های فنی و حرفه‌ای می‌توانند از این وام بهره‌مند شوند.

تقاضای خوابگاه متاهلی ۳ برابر ظرفیت دانشگاه امیرکبیر است

سیاوش خرسندی، معاون دانشجویی و فرهنگی دانشگاه امیرکبیر در گفت‌وگو با خبرنگاری دانشجوی، درخصوص وضعیت خوابگاه‌های متاهلی گفت: «در حوزه خوابگاه‌های متاهلی در مضیقه هستیم. خوابگاه متاهلی و اسکان این دانشجویان متاهل برای دانشگاه از اهمیت خاصی برخوردار است. وی افزود: «حدود ۹۱ واحد متاهلی در دانشگاه امیرکبیر داریم، اما تقاضا حدود سه برابر است و ظرفیت اسکان در خوابگاه‌های متاهلی محدود است.» خرسندی اضافه کرد: «براساس برنامه‌ریزی‌ها قرار است زمینی را در اختیار بگیریم که با مشارکت بخش خصوصی و خیرین بتوانیم خوابگاه متاهلی را بسازیم که دانشجویان بتوانند در آن اسکان پیدا کنند.» وی اضافه کرد: «امکان‌ات بودجه‌ای ما محدود است و باتوجه به فشار کمبود بودجه تأش شده که توسعه خوابگاه‌ها متوقف نشود. در مجموع حدود ۱۲ میلیارد تومان در این حوزه هزینه کردیم.»

بودجه دولتی، صرفاً در حد هل دادن حوزه پژوهشی است!

روح‌الله متفکر آزاد، عضو کمیسیون آموزش و تحقیقات مجلس شورای اسلامی در گفت‌وگو با ایسکانیوز، درباره لزوم حمایت مجلس شورای اسلامی از جهش علمی و حمایت از فناوران اظهار کرد: «مجلس شورای اسلامی در این راستا دو وظیفه تقنین و نظارت را برعهده دارد؛ در حوزه تقنین، طرح جدیدی با عنوان «جهش تولید دانش‌بنیان» پیشنهاد شده است که می‌تواند مسیر حرکت شرکت‌های دانش‌بنیان را فعال کند و خلأهای قانون قبلی را برطرف خواهد کرد. وی افزود: «در بودجه ۱۴۰۰ تسهیلات خاصی به‌منظور حمایت فناوران و فعالیت شرکت‌های دانش‌بنیان درنظر گرفته شده است؛ در حوزه نظارت نیز به‌صورت همه‌جانبه در کنار فناورن هستیم و هرکجا که خلأیی وجود داشته باشد، معرفی‌ها و حمایت‌های لازم را انجام خواهیم داد.» متفکر آزاد با اشاره به حمایت مالی از حوزه فناوری و دانش‌بنیان ادامه داد: «سهمی از GDP کشور باید در اختیار حوزه دانش، پژوهش و تحقیقات باشد؛ با این حال متعقدم بوده‌چ دولتی، صرفاً در حد هل دادن حوزه پژوهشی و تحقیقات است. اما آن چیزی که چرخ اقتصاد دانش‌بنیان را می‌چرخاند، درون‌زا بودن آن است و باید بستر مناسب را برای آن فراهم کنیم؛ زیرا اقتصاد دانش‌بنیان موجب تولید ثروت خواهد شد.»